

ské, organizované, realistické konkrétnosti individua nerozlučně spojeného vědomými i mimovědomými vztahy se všemi ostatními individui. Konkrétní individuálnost umění nelze zaměnit s individualismem umělců.

Tato nebezpečná teorie Nezvalova odporovala – jak ani jinak nemohlo být – zhusta jeho spolehlivé básnické praxi: velmi často se skutečná sociální sdílnost námětu i formy stala u Nezvala sdílností s bází nejobecnější, přijala sdílnost lidového básnictví (Jarmareční písnička o nevěrné lásce, Komedianti, I., II., III., IV. díl šestého zpěvu Podivuhodného kouzelníka – a mnohé ostatní – cituji jen z Pantomimy).

Nebezpečné teorie mívají i své nebezpečné důsledky v praxi. Vedle básní společensky velmi sdílných a působivých vyskytují se u Nezvala básně, jejichž srozumitelnost, jejichž vykladačský klíč leží ukryt jen v básníkově nitru. Tajemství je skryto nejen ve zvláštní, neopakovatelné psychice našeho největšího básníka z první republiky, ale i v jeho individuálních zážitcích, které tuto psychu skládají.

Otázka Nezvalova Papouška na motocyklu z roku 1924 o tom, co má být „námětem“ básně – zda osvobozený proud individuálních představ, nebo obecně a konvenčně srozumitelný sled představ určený vnějším námětem, čili jinými slovy: otázka, má-li být tématem básně skutečnost básníkova ducha, nebo zdali má být jejím tématem vnější skutečnost – není správně položená otázka. Taková formulace otázky mohla vzniknout zase jen na osnově nesmiřitelných sociálních protikladů, které stavěly svobodu básníka, svobodu jeho cítění do sporu se vztahy lidí k lidem i k věcem.

(1948)

JIRÁSKŮV BOJOVNÝ DEMOKRATISMUS

Jan Štern

Ve svém projevu o významu Jiráskova díla zdůraznil prezident republiky soudruh Klement Gottwald, že „naš vztah k národní minulosti je velmi živý“ a že se „chceme z ní mnoho učit. Avšak jde o to, orientovat se

na ta dějinná období, kdy náš národ šel vpřed, orientovat se na pokrokové, osvobozené tradice našeho národa a kultury.“

Živý příklad revolučních tradic národa nám pomáhá vychovávat socialistického člověka, naplňuje náš lid ještě větší důvěrou v jeho síly, posiluje v něm pocit národní hrdosti, učí ho nezlomné víře v pokrok a osvětluje mu živou historickou zkušeností cestu vpřed.

„Hlásání sovětského vlastenectví,“ čteme v Kalininově Komunistické výchově, „nemůže být odtrženo od kořenů minulosti našeho národa. Musí být naplněno vlasteneckou hrdostí na činy svého národa. Vždyť sovětské vlastenectví je přímým dědicem tvůrčího díla předků, kteří se zasloužili o rozvoj našeho národa.“

Z toho všeho je jasné, jak veliký výchovný význam má právě dnes dílo Jiráskovo. O Jiráskovi prohlásil náš prezident, že „ve svém díle mistrně vystihl, které to naše tradice vedou vpřed, k svobodě a rozkvětu národa. Jeho dílo učí nás tedy správnému pohledu na naši minulost, posiluje naše národní sebevědomí a plní nás dějinným optimismem a vírou v tvořivé síly lidu.“

„Není sporu,“ říká dále soudruh Gottwald, „že tyto vlastnosti potřebujeme dnes pěstovat v našem lidu, aby s tím větším uvědoměním a zápallem budoval náš velký dnešek a ještě větší zítřek.“

Jirásek v mohutných uměleckých obrazech vylicil boj českého lidu za svobodu a demokracii. Vyzvedl z minulosti právě ta hnutí a ideje, jichž se naše buržoazie v jeho době již odříkala. Zvláště po letech šedesátých a sedmdesátých, kdy naše měšťáctvo v podstatě již dosáhlo svých cílů, odklání se naše buržoazie čím dále tím více od těch ideálů, jimiž sama kdysi burcovala lid na podporu svých politických požadavků. Buržoazie, která již zradou v roce 1848 dokázala, že se více obává revolučního hnutí lidu než absolutismu, stává se naprosto reakční a protilidovou v tom okamžiku, kdy jí monarchické Rakousko dává potřebné předpoklady pro rozvoj její hospodářské a politické moci. Nasycený buržoa, který se objal s císařskou Vídní, nenávidí upřímný revoluční demokratismus a vlastenecké odhodlání lidu bít se za svobodu do všech důsledků.

V té době, v poslední čtvrti 19. a na začátku 20. století, kdy se buržoazie čím dále tím více odvrací od revolučních tradic husitství a obrozených ideálů, právě v té době píše Jirásek své velké epepeje z doby Husovy a Žižkovy a z dob našeho obrození, aby, jak to řekl jeho přítel Mikoláš Aleš, svou prací probouzel lid a vracel jej „k staré české síle, nepodajnosti a samostatnosti“.

Buržoazie, kterou již ze všeho nejvíce děsilo samostatné a organizované vystoupení našeho dělnictva, se nyní jako čert svěcené vody bála toho, aby se lidové masy nedaly do pohybu, byť by to bylo ještě za poža-

davky buržoazně demokratické revoluce. Obávala se – a právem – aby toto hnutí v době stále se prohlubujících rozporů kapitalistické společnosti nezašlo pod vedením dělnictva dál, za hranice buržoazně demokratických cílů, a neohrozilo v základech její panství. Proto se snažila odříznout náš lid od jeho slavných revolučních tradic, podlomit důvěru v jeho síly, vzít mu naději v boji za jeho práva. Činila tak pod rafinovanou záminkou, že jsme národ malý a slabý a že revoluční boj za svobodu by byl naší zkárou. Tak například Masaryk prohlašoval ve své České otázce a v Naší nynější krizi v letech devadesátých, kdy právě docházelo k radikalizaci dělnických a vůbec lidových mas, že revoluce je šosáctvím, že v usilování o povznese-ní národa a o demokracii se musíme vzdát „každého přídechu revolučního“ a proti bojovnému příkladu táboritů vyzdvihoval pokoru českých bratří. „Ne revoluce, ale reformace“ – to bylo heslo oportunistu, které vytyčil. Bylo jen logickým pokračováním, další etapou této kapitulantské ideologie, ponižující náš národ, když se historik reakční buržoazie Pekař snažil zošklivit lidu velkou dobu husitskou a vyzdvihnout dobu nejhlubšího temna, dobu pobělohorskou, jako vrchol národních dějin. Tak buržoazie záměrně zkeslovala naše dějiny, snižovala velikost revolučních tradic národa a tupila jej. Korunu tomu nasadila za první republiky. Tehdy prodejný lokaj pánů Peroutka mohl v knize Jací jsme, v kapitole příznačně nazvané Malý národ a povaha, napsat toto hnusné vyznání kosmopolity:

„Že nejsme velcí rozlohou ani počtem, o tom všichni víme. Ale vzpomínky na husity a české bratry dlouho nám našeptávaly, že jsme národ jaksi k čemusi vyvolený a že skrýváme v sobě myšlenkové poklady, velice potřebné světu.“ A po tomto nenávistí prosáklém úvodu si buržoazní lokaj Peroutka takto troufá hodnotit národ Husa a Žižky, Komenského a Palackého, Nerudy a Němcové, Jiráska a Alše, Smetany a Dvořáka, národ Wolкера a Neumanna, Fučíka a Švermy, národ Gottwaldův: „Jaké myšlenky přinášíme světu? Jaká melodie zaznívá z této země? Jaký směr má naše filozofie a literatura? Lze lehce poznat, že nemají žádného směru a že nepřinášejí velkých původních myšlenek.“ Srovnejme to prý s proudem myšlenek, který přichází z Anglie, Francie, Německa atd. A Peroutka dovozuje: „Je nutno se jednou ptáti, oč by byl duševní život Evropy ochuzen, kdybychom se najednou propadli... Na horách by po nás nikdo nezaplakal.“

Člověk, jenž takto smýšlí o své vlasti, je samozřejmě schopen největší podlosti. Avšak tato odporná tvrzení nevyjadřují jen osobní názory pana Peroutky, ale je v nich obsažen všechen národní nihilismus naší buržoazie, to její plivání po vlastním národu, ta její ideologie národní malosti a kapitulantství, která vedla přímo k Mnichovu.

Ano, buržoazie se takto snažila namluvit našemu lidu, že on patří k malému, slabému, bezvýznamnému národu, který nic odhodlaným bojem nedokáže, ale všechno si musí vyžebrot a vyslužbičkovat u mocných kapitalistického světa.

Proti této zrádcovské ideologii se již v 19. století ozvali naši spisovatelé demokraté, kteří v protikladu k tehdejší oficiální buržoazní politice vyjadřovali skutečné smýšlení a tužby lidu a jejichž ideový a politický vliv byl nedozírný. Tito skvělí lidé neviděli důvodů, proč by se měl náš lid vzdávat boje za svobodu a demokracii: „Dosti nás,“ psal Svatopluk Čech.

*Jen srdce zápal, chrabrost bohatýrů
a budem vojsko netušených sil.
Sláb jenom ten, kdo ztratil v sebe víru,
a malý ten, kdo zná jen malý cíl.*

Je možno říci, že tyto verše Čechovy byly též filozofií Aloise Jiráska. Patří do řady buditelů, o nichž řekl soudruh Gottwald: „Mnoho vynikajících lidí našich dějin již bojovalo proti pocitu malosti, který často bral národu na odhodlání a srážel jej zpět.“ Patří k těm bojovníkům proti pomlouvačné buržoazní ideologii „malého českého člověka“, kteří ostře odmítali buržoazní pomluvu, že by typický český člověk byl slaboch, šosák, prostě bláto. Jirásek naopak posiloval sebevědomí našeho lidu a vychovával jej příkladem bohatýrských bojovníků za svobodu národa a lidstva, jichž má český národ nemálo.

Jirásek, jenž pocházel z chudého rolnického a tkalcovského rodu, se od svého mládí nadchl velkými idejemi revolučního roku 1848. A zatímco naše buržoazie tyto ideje čím dále tím více opouštěla a stále hlouběji zrazovala, Jirásek, tento v lidu zakořeněný umělec, jim zůstal věren. A proto jeho velké dílo slouží boji za svobodu národa a za demokracii, boji odhodlanému, důslednému, revolučnímu.

Jirásek psal o minulosti. Psal však pro přítomnost a budoucnost lidu. Historie nebyla pro něj – spisovatele buditele a demokrata – samoúčelem, ale zbrojnicí zkušeností pro současný boj. Z toho pak prýštilo i jeho vysoce ideové chápání poslání spisovatele historických románů a vůbec úlohy spisovatele:

„A není všechno mrtvou minulostí, co bylo. Bojovníci odešli, ale boj zůstal. Předkové naši udatně zápasili a my zdědili jejich boj. A je dobře znáti, jak bývalo za těch zápasů o svobodu národa, přesvědčení a i o samu existenci jeho. To připomínati nebylo a není zbytečno, ani připomínati křivdy nám způsobené, které zapomenouti není ještě na čase. Obnovit

paměť minulých dnů, a tou osvěžit a posílit, a třeba k svatému ohni roz-nítit, je myslím nutno i při všem snažení moderním, při veškeré snaze po osvětě a pokroku, jež jsou naší přední zbraní a pavézou. – Tou cestou jsem šel, tak jsem pracoval a vy jste mi porozumněli.“ (V Hronově při jubilejní řeči, 1911)

Dnešku plně neporozumí, kdo nezná včerejška, psal Jirásek. A my se dnes právě proto obracíme k Jiráskovu dílu, které nám tak geniálně tlumočí děje minulé, abychom tím lépe rozuměli dnešku a zaň bojovali.

*

Jirásek nás učí správnému pohledu na naše dějiny. Už to, že tak vyzdvihuje husitství a národní obrození v našich dějinách, už sám ten fakt znamená, že nejdůležitější uzly historického vývoje vidí tam, kde vrcholí boj lidu za svobodu a pokrok. Proto převážnou pozornost věnuje životu lidových mas. Jeho hrdinové nejsou individualistické osobnosti, ale jsou to představitelé masy, svázání s ní tisícerými nitkami. Jeho nejoblíbenější hrdinové jsou skutečné, historické postavy, jako Hus, Žižka, Roháč, Thám atd. Poučné pro Jiráskovo pojetí dějin je v tomto smyslu jeho drama o Janu Roháčovi. Zatímco postavě Roháče a jeho bratřím je věnována hlavní pozornost a všechen ostatní děj je koncipován tak, aby vynikl lidový hrdina a jeho boj, je tu svět panstva líčen jen potud, aby v protikladu k světu Roháčů vynikla jeho mravní a lidská ubohost. Lid je Jiráskovi tvůrcem dějin, a proto také jejich a jeho hlavním hrdinou.

Dějiny jsou Jiráskovi dějinami bojů lidu za svobodu a šťastný život. Zvláště vysoko hodnotí proto hnutí husitské, které mu bylo svou cílevědomostí, organizovaností a revoluční kázní příkladem pro současný boj za svobodu národa. Na druhé straně Jirásek rovněž vysoko vyzvedá i mravně politický význam selských povstání, i když dobře vidí jejich anarchickou roztržitost. Vůbec – v celých českých dějinách objevuje Jirásek jako zákonitost, že jsou to lidové masy, které jsou nejdůslednějšími bojovníky za pokrok a svobodu národa, a že jsou to na druhé straně třídy panské, které toto vše zhusta zrazují. Není rozhodujícího okamžiku v dějinách národa, aby páni nezklamali. „Těm běží o moc a o panství,“ říká pražský husita Šimon v Proti všem. „Kdyby nás cizozemci všechny shladili, jen když oni zůstanou.“ A v těžce knize čteme následující soud o situaci před první bitvou se Zikmundovými křižáky: „V tomto boji je panstvo skoro všechno opustilo. Tím více se srazili: Pražané, města a selský lid.“ Tady, v těchto dvou větách, je obsažena nejen veliká zkušenost našich národních dějin, ale v nich se zračí ve zkratce i Jiráskova demokratická koncepce dějin.

Proto též Jirásek pravdivě ukazuje, že hlavními hrdiny husitských válek jsou lidé jako Žižka a Želivský, vůdci vesnické a městské chudiny.

A díky tomuto pravdivému pojetí a svému realismu Jirásek skvěle odhaluje roli jednotlivých tříd a třídních frakcí v husitském revolučním hnutí. Ukazuje se, že bohatí měšťané a kališnická šlechta představují obojetný, zrádcovský a nakonec aktivně kontrarevoluční živel. Bývalí husité, Křišťan, Ptaček, Vřešťovský atd., se pro své sobecké třídní zájmy stávají nakonec spojenci úhlavního nepřítele národa, Zikmunda. Lipany – toť dílo panské zrady. A po Lipanech přišla Bílá hora.

Právě tak správně vidí Jirásek i obrození. Ukazuje, jak buditelé rostli z lůna národa, jaké to bylo široké masové hnutí, práce tisíců obětavých lidových hrdinů. A zas: čím stoupáš společensky výše, tím větší chlad k národní věci, odrodilství, zbabělost, nevíra v lid.

Tak je rozsáhlé Jiráskovo dílo dotvrzením slov Jana Nerudy, že „čímkoli se český národ v dějinách proslavil, nic téměř nepřičiněno k tomu z kruhů panských, z kruhů vyšších, všechna sláva vojenská i kulturní vzešla z práce lidu. Z téhož lidu stalo se i zázračné naše znovuzrození – rosteme zdola k výši, přirozeně jako strom a také tak pevně.“

*

Lid je Jiráskovi tvůrcem dějin, a to aktivním tvůrcem. Jirásek nevidí v lidových masách pasivní stádo, ale lidi, kteří aktivně bojují za své štěstí. Proto jej také zajímají nejvíc ta údobí, kde se tato aktivnost a cílevědomost nejvíce projevuje.

Jirásek nevěří v dějinách na nějaký slepý osud, iracionální síly, prozřetelnost atd. Toť nejlépe vidět tam, kde zobrazuje období největšího národního pokoření, dobu po Bílé hoře. V románu *Skály*, který líčí osudy evangelické šlechtické a měšťanské inteligence těsně po Bílé hoře, sráží se dvojí názor na dějiny. Mladý šlechtic-evangelík Křinecký hájí pasivní názor většiny českých bratří, že Bílá hora je božím trestem za hříchy, a že je proto nutno trpěti a očišťovati se.

A proti tomu se bouří uvědomělí revolucionáři, měšťan Voborský a kněz Ulický. „Jsme-li ovce na pobití?“ ptá se Voborský pobouřeně svého přítele. „Zdaliž nebráníme se, ostaneme?“ „Až bůh bude pro nás zázraky konati,“ komentuje ironicky Křineckého názory Ulický. Názor Voborského a Ulického je i názor Jiráskův, kterým již za svého života protestoval proti otrocké odevzdanosti v „osud“ a proti doprošování se lepšího zítřku modlitbami. Lidé tvoří dějiny, a proto lepší zítřek se nezrodí z krásných přání, ale z našeho boje – to je poučení, které si z Jiráska odnášíš a které, jak to zdůraznil J. V. Stalin, má i v dnešním boji za mír velikou důležitost.

Přímo s gorkovským patosem se obrací proti smířování se s neštěstím a proti kapitulaci před útlakem.

Jak to krásně říká v básni *V lese*:

*A celý les tu zahučel
vždyť poznal sílu svoji.
By v celém lidu zazvučel
tak zpěv k svatému boji!*

*

Jirásek je proto cele na straně nepoddajných, aktivních lidových hrdinů. Ukazuje jejich hlubokou zásadovost a mravní krásu. Když k Žižkovi přijde Zikmundův mluvčí s nabídkou vlády nad českou korunou za to, že Žižka zradí věc lidu, odpovídá mu hrdě husitský hejtman: „Pane, jsem chudý zeman, ale Jidášem nebudu ani za vladařství celé české koruny. A řekni mu (Zikmundovi), že hubiti jej budu až do poslední krve vylítí, až zbavíme od něho naši korunu, od něho nevině ohyzděnou a nařčenou bezprávně.“

K této hluboké zásadovosti se nerozlučně pojí i nesmiřitelnost k nepřátelům lidu. Obracuje se k obojetným měšťanům pražským, Žižka říká: „Povedu vás, ale páni Pražané, v tom musíte být jedné mysli, že ten král (Zikmund) je náš zhoubce, že s ním není smíření nižádného, a toho smýšlení musíte být všichni, všichni, pravím.“

„Povedu vás a přísahám teď bohu, že z nepřátel žádného nebudu živit, ale že také neodpustím obojetným pokrytcům, kdyby mezi námi byli, že je budu trestat na hrdle i na statcích...“

„Žádné smíření s tou šelmou ryšavou“ – to je též heslo Roháče z Dubé. I poražení vědí bojovníci lidu, že jejich věc nemůže být zničena, pokud žije lid, za nějž bojovali. „Sion jste spálili,“ říká zajatý Roháč Zikmundovi, „ale pravda, kterouž jsme tam bránili, vyšla z plamenů a povzbuzuje nové následovníky Žižkovy.“

Nesmiřitelnost Jiráskových bojovníků pramení z hluboké lásky k lidu, z důvěry v jeho věc a z oddanosti pravdě.

Jak uboze vypadají proti tomu všichni ti obojetníci a zrádci z řad panských, které Jirásek líčí. Jakou odpornou figurou je kariérista Pálec, který zaprodá Husa, mistr Křišťan, který se za zády Žižky přes všechny sliby paktuje se Zikmundem; jak ubohý nám připadá i ten husitský hejtman Jan Čapek ze Sán, jenž sice před bitvou u Lipan je velmi radikální, ale po ní se usmíří se Zikmundovou nadvládou a kapituluje. A Jirásek tu krásně ukazuje, že logika věcí je silnější než logika pozdních dobrých úmyslů: „Pomůžeš-li jemu (tj. císařovi) k nám,“ říká Čapkovi Roháč na jeho námitky, že přece císaři sloužit nebude, „musíš být a budeš jeho poslušen.“ – Tak Jirásek s velikým opovržením odsuzoval oportunismus a zradu v boji za svobodu.

Nepřátele lidu nelíčí Jirásek objektivisticky, ale také jejich obraz nezjednodušuje, a tím dosahuje ještě většího účinku. Tak např. v Proti všem vystupuje postava louňovického probošta, kterému táboři zaberou statky. Probošt (podobně jako dnešní vysoká hierarchie) přebíhá na protičeskou stranu, k Zikmundovi.

Na této cestě se střetne se svědectvím strašlivých zvěrstev, které páchali křižáci, tito předchůdci nacistů a amerických žoldnéřů. Vidí zmučené tělo mladé selky, již narazili na kůly u plotu dvě děti a třetímu rozpoltili hlavu. Probošt je zprvu tímto obrazem „pohnut“, ale pak se ještě více zatvrdí na tábority, že ti prý jsou toho neštěstí příčinou, a jede klidně do Zikmundova ležení vrahů.

Tento cynismus pánů, kteří nade vším vidí svůj majetek, odhaluje Jirásek nejlépe v obrazech úpadkové feudální společnosti, jejíž tvář přímo se shakespearovskou silou zachytil ve zpovědi císařského žoldnéře z let třicetileté vojny, plukovníka Tankreda:

„Srdce? Haha, nesmíš mít srdce! Dokud jsem měl srdce, bylo zle... Jen věci na kloub přijít a přestaneš věřit, vážit si, doufat. Všechno je mam a lest, vše je na prodej, vše je zboží, čest, cit, všecko, všecko. Poznal jsem svět, knížata, pány i žebrotu, a všecko je bída, nesmrtelná bída! Prodávají boha, šidí, klnou, mučí a spalují ve jménu jeho, kážou ctnost a sebezapření, a sami, haha, tučná břicha. Každý myslí jen na sebe, sobě jest bohem... Podívej se kolem. Tyranství, panství, lakomost, sprostota, podlost, tygři, hyeny, vepři – eh, samá bída a šibalství.“

V slovech plukovníka Tankreda jako bychom slyšeli hovořit i hluboký cynismus a nevíru úpadkové buržoazie. Jirásek tu bezděky svým odsouzením vlády peněz podává i zničující kritiku kapitalismu. „Nesmíš mít srdce!“, „Vše je na prodej“ – toť jako bychom slyšeli nacistu nebo amerického žoldnéře, který za dolary prodává duši a který v opilství na sebe řekne pravdu.

Tyto bezcitné peněžní vztahy odsuzuje Jirásek i ve svých dílech kritického realismu, ve svých vesnických dramatech Vojnarce a Otcí, kde ukazuje, jak peníze a majetek vyžírají lidské nitro, znetvořují přirozené lidské vztahy, ničí lásku a vychovávají z vesnických boháčů lakotné šelmy.

Právě tak ostře odsuzuje Jirásek kosmopolitismus odrodilého bohatého měšťáctva, které se pro mísu čochovice zřeklo vlastního národa a rodné řeči v době pobělohorské.

Peněžní poměr ke světu, který je neodlučitelný od buržoazie, Jirásek prostě nenáviděl. Jeho koncepce vlastenectví jako obětavé, usilovné, překážek a pochybností neznající práce pro národ, pro lid, pro štěstí lidí,

byla v nesmiřitelném rozporu nejen s feudalismem, ale i s buržoazním prospěchářstvím.

*

A konečně dělí Jiráska od reakční buržoazie ještě jedno: jeho víra v tvořivé síly člověka, v nezničitelnost pokroku a pokrokových ideálů. Jirásek zakládal svou víru v pokrok právě na své víře v lid, kterým páni pohrdali. Ve čtvrtém díle F. L. Věka je scéna, kde Věk želí ztráty výbor-ných vlastenců, Pelcla, Krameria, Procházky. Jeho přítel vlastenecký fa-rář Ziegler jej však utěšuje: „... národ tu ostal a snad bohdá narodí se zas jiní k zvelebení vlasti... Dokud budeme žít a pracovat, vlast nezhyne.“

V povídce Konec a počátek čteme toto krásné básnické podoben-ství: „Než jako v přírodě žádná částěčka hmotná nepřichází nazmar, stá-le ustavičně se proměňujíc, tak i myšlenka, byť na čas umlčena a zapo-menuta, znovu se rodí, čistíc se jako zlato v ohni sporů.“ A v téže knize husitský kněz Koranda konkretizuje tento básnický obraz: „A svoboda a rovnost, pro které (táboři) padli? Nezabili je, nezničili jich, poněvadž jich zničit nelze.“

Právě tak nelze zničit komunismus, poněvadž nelze zničit lid. V tom je hluboká aktuálnost dějinného Jiráskova optimismu. Velké ideje osvo-bození lidu, jimiž je proniknuto Jiráskovo dílo, mají dosud svou živost a aktuálnost. A proto živé a aktuální je celé Jiráskovo dílo, po němž dnes dychtivě saháme jako po drahém dědictví.

(1951)

KE KRITICE STRUKTURALISMU V NAŠÍ LITERÁRNÍ VĚDĚ

Jan Mukařovský

Prožíváme období čím dále zrychlenější přeměny společenského vě-domí. Revoluční přeměna hospodářské základny vyžaduje si stejně zásadní přeměnu ideologické nadstavby ve smyslu slov J. V. Stalina: „Nadstavba